

EUSKAL ORRIA

IRUZKINAK

ITZALDI BATERI BURUZ

Erderaz itzegin beafak saminduta bezela asi zifian, adiskide. Bai noski, Zuk jakin euskera degula gure berezgarrik nabarmenena. Zuk jakin euskera bidez abertzaletasunera naitanazet xifistien bezela erori bear dala.

Gauza berberak euskeraz ala erderaz estatetik sortzen dan aldeak garbi garbi dager abertzaletasun galetan euskerak duan indar berezia.

Esazu nun nai euskeraz "nor bere eira juaeta bezelakorik ez dagola gaurko langile arazoak antolatzeke", ta entzuleak ontzat artuko ditute. Esazu orixe erderaz, ta jango zaituzte.

Berdin berdin gertatuko zaizu abertzaletasun arazoan: euskeraz abertzaletasun erderaz abertzaletasun arazoan egin zenezake iflor mintu gabe, erderaz etzazu ofelakorik ditelarik ere sinistu!

Euskerak bera baita abefi agerkatirik nabarmenena!

Berdin da. Abertzaletasun garaipena euzko guzian garaipena dezu.

¡Zuk ere, gure etsai maite otek, zuk ere guk ahanz irabazi dezu! Gure ama azkatu degumean zurea azkatu bai-degu. ¡Euzkadi! bai-dezu zuk ere zure abefi bakara!

¡Jaungoikoa ta Lege-zafal, ona gure ikuritz osoa.

Lege-zar gabe, Jaungoiko alde dabilzanak Jainko-gailetan gure laguntza izan dezateke.

¡Nork esan du Jainko-maitasun gabe lege-zar aldez sala nai dutenak guregana jo ezin dezatekenik?

Baiz gure ikuritz osoa maite degu. Ez gabilta erdikiza. Eriotz orduan, naitaz guzintzat iritxiko dan eriotz orduan, gure ikuritz maitea biotz estalki degula, bizi osan maitatutako ikuritzarekin il nai degu. ¡Gora Jaungoikoa ta Lege-zafal! esaraz.

¡Ikuritz osoa ez bezaigu iflor zati-tu!

Nork berea arki beza.

¡Guk onexekin bizi ta il nai degu! Euskaldun anal, oraintxe dezu iflor izatekotan garal.

Atoz, beasoak zabalik gaukazazu.

EUZKO

Mutriku

Nekazariak.

Eemengo nekazariak ospatu dute euren zaindari IXidor deuna. "Olatz" babesan daukan elizartua, notintza ugaririk in kusten zan.

Goizko amaretan urtero bezela egin zan bil-deuna eta ahen ondoren meza nagusia bertan itzaldia egin zuan Larrañaga jaunak; agerturik bere egokitasuna IXidor deunaren bitzta azaltzen.

Aratsaldean txistulariak eta inpernuko auspuak jo zuten. Huanabarian, txistulariak eflra etofai ahen, an gelditu zan inpernuko aspua xomofuak aizia eman.

Onela amaitu zan nekazariak ahen maite izaten duten eguna.

Eriotz.

Ostegunean il zan Bafenetxea'tar Inazio, G. E.

Laguntzen diet bere sendikual, samia agur bidez.

Eta zuri irakurle eskatzen zaizu otoi bat lidakuaren gozo alde.

Gaixorik.

Elizakuak artuta arkitzen da Ulazia'tar Jose Mari, gizon elizkoia. Goiko Jaunak nai beza azkar osatzis.

Juan etofiak.

Bilbo'tik etofia ikusi degu Iturietar Jose, Ongi etofai.

Donostira, Ufeistiar Esteban, pelotaria.

Ostikoketa.

Juan zan igandean jokatu zuten Plazentia'tafak eta Alkartasunak. Emenguk irabazi zuten. Jokua izer ez dala baloi eder bat. Ori mutiak, jafaita danari irabazten eta ia ufengo "kopa"n bat ekartzen dezuten.

"Gurutz ondo"ri.

Poz pozik irakurri nuaz, zure letengo idatzia eta beragaitik ematen dizut nere ongi etofia.

Nere idatzia irakurri dezun ezkerre ez nija nere nala zer dar esatera. Befa eta befiz lengua azaltza izango litzake ta. Ni nolaz baiteko idazlaria naiz eta ez daukat etorkizunik bafia nere ezereztasunak, laguntzeko prest nago. Zu befiz idazle jatorri zerala ikusteko naiku da emengo zurenderi jaunak jartzen zitena irakurtzea. Toki pixkat eskatu ahozun ta nai aho artzeko agintzeko ia jo nolakua zeran.

Ez gelditu ba atzan, sartu aufera. "Noiz bait"en tokia betetzera etofai zera ezkerre eta agindu zure meneko ongi, befaif motzak ezaitako dantza ongi, eta eritoko biar bada ogifaz olerki onk diona.

Eta tiro eta tiro eta tiro beltzari, eta tiro eta tiro belafimotxari.

ZIROL-ZALE

Barriola'tar I. M.

GAXOTEGIKO SENDAGILLEA
URDAIL - GIBEL - ESTE
GARIBAY 20 Zg. - 3'tatik 5'etara

Sastrería y Pañería

de

Daniel Jauregui

ALTAS NOVEDADES PARA LA TEMPORADA

VERGARA (Guipúzcoa)

ITZUL - INGURUKA

Egi-begia aspaldian itzul-inguruko da bil, odei mordo artean sartu-atera, beinere arpei eman gabe. ¡Amets beteko eraldoi-mamuare, niges? ¡Noiz argituko ote du eguna? ¡Noiz elduko ote da goiz-nabara? ¡Noiz esango ote dugu: "azkatasun eguzkia basotik irten da"?

Lañu mordo oiek urtuteko ez dira aski aspaldiko urte-arroan lan ta lan eguzki-zoruraren ifika ibiltzea; ez da aski alako itzaldit sutsu baten poz-irakinaz txalo ta txalo jardunki aritzea; ez d aski izpafingi gofietan gure abefiari ots egitea ta abefiaren edertasun uki-gabia bere ofialdetan zoro laztantzia. ¡Oraindik geigo? Bai.

Abefiaren seme lolalak eman bezate ordaiez beren zañetako odola. Bilbo'k igar-dean oroi-agura egin zien 1631'go urtean abefiaren alde il ziran Morga, Otxoa, Axorabide, Puente Urtusustegi, Juan Larabaster eta Bizkaigana anal biak bezela.

Ez da aski. Burniko ate bafuan itxita egin beza deadar raigabetsua Sabin irakusle aundiak: Lenago il zu motzen apilan ikusi baño.

Ala ere lañu mordoak ez dira urtuzten. ¡Urtuko ote dira oraingoan?

Noski euzkotafak bakarik ezingo emendugua lan zu egin. Ara emen beste lañu morda. "Abertzaletak" esan nai zueñ nuntait, eta au etzekielako "euzkotafak" esan, bifo badu gizon onentzat abertzaletasunak alako urtikoto ots-bildura. Ofelako lañu mordoak dauka "Euzkadi" abefiak eta muskil auker edoldu artean lan ta lan kementsu ari bari...

Sartu bear etzuten beste jatorien zer-ikus irazoaetan sarizeak ekañitako kalteak. Orduan artu izan baziran zenbait euzkotar beren zorion-etsedenari etzotzen muxu egingo; sartu zen aitzuluan, lo egin zuan lañu bifo ufengo gozozko emaitzean pizti-bildurgarfen atzepar artan il-zori arkitu zen; ilunpean ikusi etzuen, begiak zabaltzeakin oartu zuten; orduan artu izan bazan euzkotafak etzen noski gaur garal artako kutizi izango; arasoaldi-oroi siek naiko iduri-kilgafai utzi bazioten biotzean, iduri oien atzafenik ere geldituko etzen.

Zerbalten edesti-gora-berak aurara demaio gurazoei eta auel entzuta beren ondorengoei edartxo meek bada ere gelditu zaizkate. Adar me oiek motzu bear dira ba, bestela, kima txafak osto-ardoa zabalduko dute. Abertzaletasun eraso diogun lagintzari orfik sortu zaito partza.

Orain, ezin-egon batzuek asmatutako ipuin zafen bat dela uste dute. Bai, ipuin zafa, emagizon batzuek biotz-ikurti ifloa ere utzi nai ez duten espalnutua; onak gera gu pixtueletan bilduta mafietañ egoteko.

Ez dauka abefiak zer ikusi aundiagorik bada-entzadoko mingaiñ-utzi oien mintzoari entzun-del egin baño. Iruitzan dara aldatua dagola edo guk aldatu dugula.

Befi-befita, gure euskera artu bazen, gaurko idaz-eder den itz birbilak etzira, ulerkaiz izango; esku lantxoetan ol ziran arlikalak zenbaitentzat gaur ikusgafi; egunkiriteeran gure zafak abesteko zuten oitura, gaur nabarmen litzake; ez bagenekiguru nere gurazoa —Jaunak urte askotako ditzala—, etxewan jaten dugun ogi-egintzaleari "okña" deitzen zotela, gaurko giza-diantentzat orain asmatutako ipuin zafak izango lirake; ez bagenekiguru basefitafak "ke-bidea" eta "zugatzak" esaten dutela basefian eta bein eflra jexli ezkerre erderaz esaten dituztela itz bi oiek, ametalar batzuen goakalak cirala usteko luteke.

Aintziflean baziran ba "arrikalak" eguzki irteeran abesteko oitura, "okñak", "ke-bideak" eta "zugatzak" geok dakizkigula eta auk adirater, dutena ezin ukatu.

Aitzuloeñan arkitzen diran ezur-afibilduak eflaz salutzen dute aintzifeko jatorfia. Gure jatorfia ezagutzeko euskera dugu; gure menditzañak, baso, lba, iturburuak euskeraz itz egiten dute; euskera galdit baño leotetik menditzar oiek auztuko dira, eta itxasunak diran artian euskera baidama eflaitan. Mendi eta itxaso efla aundietan ipuin asko dago; gure pizarte ez-jakifia sortu baño lenokiko ipuin zafak eta gaur argitara eman dituguneñan arburirik jafi dira afa bezela eta euzkotar biotzi asko befiz lotsatu uste-kabeañ, auznengo aldiz sebelcan auzaren dardara nabaitzen duen ama bezela, ain edesti eder unki-gabiak ezagututa.

Lotsatu diran oiek gogoz ari dira lañan; lenago ema-gixonen euzko itz sortu beñak (!) gaur jakintsuen aintzagañi.

Ez dijoa gaur iflor nolapaitako euskera erabiltzera; euskerak goien-goieneko areto apaiñak artu ditu besaulki, afañoak lez. "Zubigar" olerkari anal sutsuak zionez:

"Mendiz-mendi dabilen euskera erugea ur gardendun efla garbien antzera jexitex ikusi da menditik oianerat oianetik zelairat, zelaitik urirat."

Asmatu zueñ; odei mordoak pitinka pitinka meazten ari zira, eta Azkue, Urkido, Kamplon eta Erandiaran euzkaltzain jakintsuak aulki goretzietara eraman zuten euskera. Orduan befiz dio olerkari sutsuak:

"Astrakalo ta osin zofotz lez beti oinpean ibili dugun mintzoa "Españatzen uri aundiko besaulki lapain guri batera dijoa."

Euskerari eza dioten lañu txirtzil batzuek gelditzen dira bifo laister urtuko dira auker. Laster Gazteizko spalz-gaien aldizkari mamitsuak ekañiko emendü euskerazko idatz-buru sakona aldizkari ofialde buru-buruan; gero gañerakoak eta gure udal-aldundi eta uri aundiako eleizetako besaultzetan euskera nai dugu ikusi eta gero gerokak.

Lenago "menditik oianerat, oianetik urirat" etofai dan bezela, ez uriko izkutuetaara bazartu, ez; bertan dauka oianetik etofia; jaso zugun besaulki dotoretara; jaso zugun ikastoletara.

Oraindik ere badiraite lañu mordoak. ¡Kataluniatel emaita ta guri ez? ¡Zergatik ez? Aien ikuntza ez da gurea afa, alderatzeko ere. ¡Zergatik afa bai ta guri ez?

Alek beste jatorfi bat emen dira esan du Lefoux'ek. Ez daki Lefoux'ek gure aintzifeko "Urzi" izenaren befi; "orzeguna" (osteguna) Armeniatan "Urzi" itz berdina deal ez daki. Gimberan egin duen itzaldian jakingo zueñ zer esan, bifo Lefoux'ek ez daki "orzegun" itzak "Día de Júpiter" esan nai duela. Berak "jueves" (yueves) esaten dutela eta "Días Jovis" (Día de Júpiter) esan nai duela ere bai bifo "Jovis" eta "Urzi" ez dir kidesk; siek "jueves" esango dute bifo guk "Orzeguna" esaten dugu Armeniatan erata. eta batera gizon ikaria bada, jakin bear luke "Jovis" lateraz dela, eta "Urzi" Armeniatan eta ez badaki, izango da norbait bitatik sein dan jatorfi aintzifekoena eratzutiko dioma. Badaki (?), ez du aitortu nai.

Kalte egin nai digutenean batzuetan "idioma bárbaro" esaten dute; "pues llaman a Dios Urzia" (XII'garfen eunikian jasotako itza). Almerie Picand edesalaria onela mintzatu zen: "Esta es gente bárbara, sin parecido con las demás en ritos y naturaleza". ¡Lefoux'ek ez al du sinistu nai? Unamuno'k ere erbestetan izan zanien etzela egia esan zueñ, bere abefian gelditu zola. Prantzioko euskel eflari eskafak. Eñan eñok gaur beñafi ertzera. Badakazkigu seme edefik.

Ez dakit zenbaterafioak izango ziran Heine olerkariak bere abefiaren aurka

Zestua

Batzoki beria.

Efla ontako abertzaletak badute beren batzokia. Iriondo'tar Martia'ek bera bizi daf etxea eskeñi diote. Beragaitik asi dira antolazten lekutxo ori, eta jakin degunez il onen 31'an edo datofen ilarran 7'an izango da askunde edo inagurazioa. Askunde eguneko jai ofen befi emango det "Euskal Ori" onen bitartez.

Jaiotza.

Semetxo bat izan du Alberdi'tar Felix'en emazte Gaztariaga'tar Joxepa Anton'k. Zorionak.

Gaixorik.

Aspaldian gaixorik arkitzen da Lizaso'tar Maxima.

Baita ere gaixorik dago gure anal Luistar zintzo Odriozola'tar Eramun.

Bere benetan opa diogu azkar sendatzea.

Dabilzanak.

Emen arkitzen da Bilbao'tik etofita gizontu jaun Larrañaga'tar Joxe Mari.

Denbora aldi bat bere sendiaren ondoan igaro ondoren Bilbo'ra jun da Diaz'tar Luis sendagilea.

Baita ere emen igaro ditu egun batzuek Irureta'tar Felix, pelotariak, bere emazte eta semetxoarekin.

"Eflena".

Lengo igandean agurtu genduan Zendoza'tar Mikel "Eflena". Lasao aldera etofai zan bere "Bugatti"rekif.

Ixotzari.

"Paxiego" sartu alazi? Esaziz makala. Beraz orxi ta banakuak ze? Ia befogeti ta banakuak diran. Ta lafoza ta kralbifariaren lekuan, tipula ta porua diran. Bada dana dala ofela neskek berak asi diranian ezif etziko diagu oraindik.

¡Abek dituk lanak artu dizkidana nere "sekretario partikulafak"!

Ez da asko gogoratzen oraindik bere nagusi mutill zar dagañik.

AGIRO MENDI

EZTARRI SUDUR BELARRIETAKO miñak sendatzeko

Dr. Jesús M. Olarteaga

CORREO, 50, 1.º TOLOSA
Goizean, 10'etatik ordu 1'era
Arratsaldean, 3'etatik 7'etara

Tintorería Francesa

Lutos en el día, tarifa especial muy económica. Especialidad en limpieza de trincheras, 5 pesetas, y trajes de caballero, a precios económicos. Despacho: EASO, núm. 11. Teléfono 1-25-97.

esandako nardakeriak. Gilermo II'ak kentzeko esan zuan oierkariaren afiduria Aklieion, loreti-zabalditik.

Baroja ta Unamuno ja ze Heine bi, mingaifnez! "No en balde parece que nosotros (los vascos) descendemos de la raza de Cromagnon, parientes próximo de Pithecanthropus "El Liberal" 15-XII-1917: Baroja. Eta beste lizunkeri au: "Cuando pienso en el cristianismo me vienen a la imaginación los ghettos, la escrófula, la sarna y los frailes" ("El Liberal" 16-XII-1917). ¡Eta Euskalerifko txaide (kale) bati oneñ izena jafi naian egon ote dira?

¡Aklieiongo Heinen afi-irudia bezela lenotik txetuko difugul!

TEGE

NERE LEYARAK-ZIAR

Usteaz bestera

Zenbaiti, bizi guzia dijoakio bere bafuan zifisten ez duana, gizartean egizat agertzen. Bere usteak ontzat artu ezin duana, iflori artu arazitzen. Gezur-tzat daukana, egizat irakasten.

Eta adikaitzema baita, beste iflor bezela bere burua ere atzipetzen. Okerkeri onek uxatzen du askoren bafungo gentza, ta onekin, bestela euki leinken zoriona ere. Bafia onelakoak ez dute sendabideen jafi nai izaten, geyenean ofetarako biot bafenen duten pozoya ateratzen biziro min, artu beafean dire-lako, ta or dabiltz gizartean urbitzen zayotzen guzia kutsutuaz.

Oraindik egun gutxi dala, Hendaya'tik Donostira bidean, bultzian zetozela bi mutill gaztek egundoko pozez goratzen omen zituzten "Azkatasuna" "Auferapena" ta abar, eta beeratu baita, uzkurtz eta uzkurtzaleak. Aben izkanbitez gogaituta, bertan zijoan neskatz batek erazo omen zien mutilei beren zalekeriak itxusi ogiañaz; aben aserfa etofiko zitzaion bildur gabe, edo gauz ofen keska gabe. Bafia mutiak, beren aurka ausartu zan neskatzak zesana entzun da, guztiz era-onez erantzun omen zuten:

—Egi-egia esateko, emakumak zeuk bezelako zaizkigu atsegin; zeu bezels uzkurtzale, ta ez gure uste ta zaletasunetan bat zaizkigunak.

Ez da batera arfitzko gazte bi aben erantzuna; naiz eta abek bezela aitortu ez, ofela nai ta egiten dutenez befa dago gure laralde-eta.

Uzkurtz arerio bezela, dagerz, eliz-tafan arerio amofatu, Jaun-sinismena gizarterako gaitz naskagafi bezela irakati; bafia besterentzat kaltegafi daukaten ori beren sendi bafuan sartzen ixil-ixilik utzi.

Uzkurtz-arerio amofatuena, emakume uzkurtzaleari, omen begitu; emaztea aukeratu bear duanean, bere semeen ama izango dana aukeratu bear duena, bizibidean legun zintzoa izango zayona, aukeratu bear duanean, zintzo-tasun, leyaltasun geyen izango duana nai; ta onelakoak eliz-bafutian dabilznan geyen-geyenean.

Gaiztoak bai, bafia motzak ez, kirte-nak ez onelakoak. Eta gaiztoak dasat, ez beren izakerañ guziak gaizto dirala beti; ta guziak beren egiteetan gaizto diralako; bafia bere etxalderako, bere maitean arterako nai ez duana, gizarterako eskatzen duana, gaizto aundia dala ezin ukatu.

Beintzat, gaiztakeriz ez ba'dute, nik ez dakit zerk arazitzen dioten au. ¡Nola leike ontzat agertu, ontzat irakatsi, norbere baita, txartzat daukana? Edo bestela: ¡nola leike ontzat artu txar eta kaltegafi uste duana? Adikaitza betetan.

Eta ofetan dijoakio bizi guzia: beren bafuan zifisten ez dutena, gizartean egizat agertzen. Beren usteak ontzat artu ezin duana, iflori artu-arazitzen. Beste iflorekin batera, beren burua ere atzipetzen.

Au gaiztakeria ez ba'da, bere oyeek esan bezate zer dan.

TENE

INGLES

estudio del idioma por varios métodos. A domicilio. Informes, Hernani, 27 - 3.ª derecha, de 12 a 2.

La casa CHOCOLATES ELGORRIAGA elabora chocolates para todos los gustos. Prueben los nuevos tipos creados para ser consumidos a la taza y de venta en los principales establecimientos